

DOI: [10.71854/soc.2024-1130164](https://doi.org/10.71854/soc.2024-1130164)

Investigating factors affecting the marriage avoidance of youth


Mohsen Niazi

Professor of the Department of Social Sciences, Kashan University, Kashan, Iran.

[0000-0001-7544-1028](https://orcid.org/0000-0001-7544-1028) 

Shaho Rastegari¹

PhD of sociology, Kashan University, Kashan, Iran

[0009-0008-4982-9414](https://orcid.org/0009-0008-4982-9414) 

Ali Farhadyan

Assistant Professor, Department of Management and Economics, Kashan University, Kashan, Iran.

[0000-0001-7407-2662](https://orcid.org/0000-0001-7407-2662) 

Abstract

In recent years; Official statistics and numerous experimental evidences confirm the change in the attitude of young people regarding the issue of marriage and lack of interest in starting a family. There have been various researches on the issue of marriage avoidance among the country's researchers, each of them looking at the issue from their own perspective. The main question of this research is the design of the model and model of the factors affecting the marriage avoidance of young people. In this research, using meta-composite method, we investigated the causes and factors affecting the tendency of young people to live a single life. In this research, after searching in various sites and extracting 123 articles based on the keywords of research on the subject of youth celibacy; Based on the existing standards in the meta-synthesis method, 31 articles were finally focused. Then by analyzing the effective factors and counting the key categories that govern in these articles; We reached 5 fundamental concepts including increasing individualism, value changes, social changes, risk society and economic problems. As the level of education increases, the expectation of people to enter the labor market increases, and this issue, i.e. finding a suitable job, can delay marriage. Literacy and education cause personal changes and transformations in ideas, attitudes and personal values, and by expanding people's horizons beyond the traditional boundaries of society, it forces them to reevaluate the values of family and marriage.

Keywords: Single life, modernity, society, meta-synthesis, individualism

¹, Corresponding Author: SHAHORASTEGARI@GMAIL.COM

بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

محسن نیازی

استاد گروه علوم اجتماعی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

شاهو رستگاری²

دانشجوی دکتری مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

علی فرهادیان

استادیار گروه مدیریت و اقتصاد، دانشکده حقوق و علوم اقتصادی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۶/۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۷/۱

چکیده

در سالیان اخیر، آمار رسمی و شواهد تجربی متعددی مؤید تغییر نگرش جوانان در خصوص مسأله ازدواج و عدم علاقه به تشکیل خانواده است. پژوهش‌های گوناگونی در خصوص موضوع ازدواج گریزی جوانان در بین محققان و پژوهشگران کشور صورت گرفته که هر کدام از چشم‌انداز خاص خود به موضوع نگریسته‌اند. سؤال اصلی این پژوهش طراحی مدل و الگوی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان است. در این پژوهش، با استفاده از روش فراترکیب به بررسی علل و عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به زندگی مجردی پرداخته‌ایم. در این تحقیق پس از جستجو در سایت‌های مختلف و استخراج ۱۲۳ مقاله بر اساس کلیدواژه‌های تحقیق با موضوع تجرد جوانان، بر اساس استانداردهای موجود در روش متاستز در نهایت به ۳۱ مقاله تمرکز گردید. سپس با تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر و احصاء مقولات کلیدی حاکم بر در این مقالات، به ۵ مفهوم بنیادی شامل افزایش فردگرایی، تحولات ارزشی، تحولات اجتماعی، جامعه ریسکی و معضلات اقتصادی رسیدیم. با بالا رفتن سطح تحصیلات، انتظار افراد برای ورود به بازار کار بیشتر می‌شود و این موضوع یعنی پیدا کردن شغل مناسب می‌تواند باعث تأخیر در ازدواج گردد. سواد و تحصیلات باعث تحولات فردی و دگرگونی در ایده‌ها و نگرش‌ها و ارزش‌های شخصی می‌شود و با گسترش افق دید افراد به ماورای مرزهای سنتی جامعه، آن‌ها را به ارزیابی مجدد از ارزش‌های خانواده و ازدواج وادار می‌سازد.

واژگان کلیدی: زندگی مجردی، مدرنیته، جامعه ریسکی، متاستز، فردگرایی

² نویسنده مسئول: SHAHORASTEGARI@GMAIL.COM

مقدمه و ضرورت مسئله

خانواده مهمترین نهاد اجتماعی است که در تجربه زیسته و زندگی روزمره انسان‌ها، نقشی اساسی دارد. آنچه موضوع خانواده را مساله‌مند می‌کند، تغییراتی است که در حیطه تداوم ازدواج صورت گرفته است. با شتاب گرفتن روند تحولات اقتصادی و اجتماعی در کشور، الگوی سنتی خانواده به تدریج دچار تغییر شده‌است، به نحوی که امروزه با چالش بسیار مهمی مانند ازدواج‌گزیزی روبه‌رو هستیم. سیر صعودی افزایش سن ازدواج و همچنین کاهش سرعت ازدواج نسبت به طلاق طی سال‌های اخیر حکایت از این دارد که نهاد خانواده در ایران یکی از نهادهایی است که هم در ساختار و هم در کارکردهای خود از این تغییرات تأثیر شگرفی پذیرفته‌است، به گونه‌ای که به نظر می‌رسد در ایران، انتقال جمعیتی در ابعاد مختلف آن در دهه‌های اخیر با سرعت چشمگیری در حال تجربه بوده و حتی در برخی ابعاد نظیر باروری، این گذار در حال کامل شدن است و نشانه‌هایی از گذار دوم جمعیتی نیز مشاهده می‌شود. (کاوه فیروز، ۱۳۹۳).

امروزه تغییرات ساختارهای اجتماعی و فرهنگی، شرایط و ضرورت‌های جدید را برای ازدواج رقم زده و موجب بروز تمایزات آشکاری میان شیوه‌ها و ساختارهای ازدواج در جامعه سنتی و جدید شده است. از مهم‌ترین این تحولات، ازدواج‌گزیزی جوانان است. این پدیده تحت تأثیر تغییرات ساختاری و ارزشی جامعه از یک سو و شرایط بی‌سازمانی و ناهماهنگی خرده نظام‌های اجتماعی از سوی دیگر، به عنوان یک مسئله اجتماعی نمود یافته است. ازدواج‌گزیزی پدیده‌ای است که هم دغدغه متولیان رسمی جامعه است و هم دلمشغولی بسیاری از خانواده‌ها، با این که حساسیت خانواده‌ها به این موضوع، در سال‌های اخیر، اندکی کاهش یافته‌است، بدون تردید، ازدواج‌گزیزی همواره محل بحث بوده‌است و از منظر

42.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

بسیاری از افراد جامعه پدیده‌ای آسیب‌زا تلقی می‌شود. گذشته از نگرانی یادشده، سن ازدواج معمولاً یکی از شاخص‌های مهم ارزیابی میزان سلامت و بهداشت جسمی و روانی افراد جامعه محسوب می‌شود (مورایاما، ۲۰۰۱: ۳۰۷) و این مهم در جامعه‌ای که هنوز پای در سنت دارد اهمیت بیشتری می‌یابد. در جوامع توسعه‌یافته غربی، توسعه فرصت‌های شغلی و اقتصادی، با گسترش انواع سبک‌های شریک‌گزینی و معاشرت با جنس مخالف همراه بوده‌است (گافان ۲۰۰۱). معاشرت‌ها و روابط جنسی قبل از ازدواج در ایران نیز از تنوع برخوردار بوده و مطالعه‌ای توسط آزاد ارمکی و همکاران (۱۳۹۰) شش سنخ روابط جنسی قبل از ازدواج در ایران را معرفی کرد. این سنخ‌ها شامل: روابط آزاد، صیغه‌ای، دوست دختر و پسر، هم‌خانگی، روابط ضدعاشقانه و روابط مبتنی بر عشق سیال می‌شود (آزاد ارمکی و همکاران، ۱۳۹۰).

رواج فناوری‌های نوین در زندگی روزمره افراد، ازدیاد شیوه‌های جدید در دسترس برای کنش و شیوه‌های برقراری ارتباط و دستیابی به اطلاعات، طیف ابزاری را که افراد از طریق آن‌ها فرهنگ، سبک زندگی و هویت‌های روزمره خود را می‌سازند گسترش داده‌است. در میان فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی رسانه‌های اجتماعی به عنوان ابزار مناسبی برای تحلیل فرایند دگرگونی‌ای تلقی کرد که به‌طور همزمان شامل افراد (زندگی روزمره، فرهنگ سبک زندگی و هویت) اطلاعات و فناوری‌های اطلاعاتی است (رسول‌زاده اقدم و دیگران، ۱۳۹۴). تحولات ساختاری مؤثر در شیوه فهم کنشگران و مخاطبان از جهان معاصر نظیر تحول در سبک زندگی، هویت‌یابی بازاندیشانه، تغییر شیوه ارضاء نیازهای انسانی، افزایش مشارکت زنان در جامعه و گسترش فردگرایی و احترام به حوزه خصوصی بر نحوه کنش‌ورزی و پنداشت آن‌ها از مقوله به‌زیستن از جمله این نوع تغییرات است. ما (هاردی) وارد عصری از روابط ناب شده‌ایم که از هرگونه مهار محدودیت‌های بیرونی آزاد است (هاردی^۳، ۲۰۰۴: ۲۰۷). در این میان رسانه-

³ Hardey

های جمعی به‌مثابه کاتالیزوری در تشدید و تقویت وضع موجود عمل می‌کنند که می‌توانند در بازسازی ساخت اجتماعی مربوط به همسرگزینی و ازدواج تأثیرگذار باشند.

کشور ما با تغییرات اجتماعی و فرهنگی وسیعی در همه پدیده‌های اجتماعی از جمله ازدواج و همسرگزینی روبه‌رواست. این تغییرات موجب شده‌است که مردان و زنان نگرش نوینی به پیوند زناشویی و ازدواج داشته باشند. زمان ازدواج و تشکیل خانواده از عوامل مختلفی تأثیر می‌پذیرد. توسعه و نوسازی در دنیای جدید با تغییر سریع و قابل توجه شرایط اقتصادی و اجتماعی افراد، تغییر در زمان ازدواج و تأخیر آن به زمان‌های دورتر را موجب شده‌است. فروپاشی نظام‌های خانوادگی گسترده، جایگزینی اقتصاد تجاری و صنعتی به جای اقتصاد کشاورزی سنتی، پیچیده‌تر شدن تقسیم کار اجتماعی، گسترش تحصیلات همگانی و مشارکت بیشتر زنان در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی خارج از خانه، عواملی هستند که در تأخیر ازدواج نقش دارند (محمودیان، ۱۳۸۴: ۴۸).

در سال‌های اخیر؛ ازدواج‌گریزی در ایران شدت یافته و به یکی از مسائل مهم اجتماعی - جمعیت - شناختی کشور تبدیل شده‌است، چه از این نظر که ازدواج جوانان در سن باروری و هرم و ساختار جمعیتی کشور تأثیر می‌گذارد و چه از این نظر که کاهش گرایش به ازدواج به دنبال خود پیامدها و آسیب‌های اجتماعی و روانشناختی به همراه می‌آورد. در جامعه سنتی ایران دختران تا سن ۱۸ سال و پسران در سنین کمتر از ۲۵ سال ازدواج می‌کردند اما با گذشت زمان و افزایش ورود زنان به عرصه‌های اجتماعی، شغلی، تحصیلی و پذیرش مسئولیت اجتماعی و تغییر نگاه کلیشه‌ای به این موضوع، شاهد تغییرات در حوزه ازدواج بودیم.

طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، تعداد دختران مجرد ۱۵ سال به بالا در کشور ۵ میلیون و ۸۰۰ هزار نفر، مجردهای ۲۰ سال به بالا، ۳ میلیون و ۷۰۰ هزار نفر، مجردهای ۴۰ سال به بالا، ۴۲۶ هزار و مجردهای سن

44.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

۴۵ سال به بالا، ۲۴۲ هزار نفر بوده است. تعداد مردان مجرد ۱۵ سال به بالا، در سال ۱۳۹۵ برابر با پنج میلیون و ۹۰۰ هزار نفر، مجردهای ۲۰ سال به بالا، سه میلیون و ۳۰۰ هزار نفر، مجردهای ۴۰ سال به بالا، ۱۴۸ هزار نفر و مجردهای ۴۵ سال به بالا، ۸۱ هزار نفر اعلام شده است. به این ترتیب، می توان گفت تعداد مردان مجرد بالای ۴۰ سال یک سوم زنان مجرد بوده است. همچنین موسسه تحقیقات جمعیت کشور در سال ۱۴۰۰ وجود حدود ۱۲ میلیون مجرد در ایران را تأیید کرد که از این تعداد ۶ میلیون پسر ۲۰ تا ۴۵ ساله و ۵.۶ میلیون دختر ۱۵ تا ۴۰ ساله هستند. براساس آمارها ۳۶ درصد جمعیت زنان ۱۵ تا ۳۴ سال را دخترانی که هرگز ازدواج نکرده اند، تشکیل می دهد و حدود ۲.۳ درصد از زنان ۴۵ ساله و بیشتر در بازه سنی مجرد قرار دارند.

فراوانی رو به رشد ازدواج گریزی اهمیت زیادی برای نظام اجتماعی دارد. با توجه به اهمیت نقش زن، در حفظ و ارتقای سلامت جامعه، پژوهش در زمینه رفتارهای پرخطر زنان مجرد علاوه بر آگاه کردن برنامه ریزان و پژوهشگران آسیب های اجتماعی برای پیشگیری و درمان در جهت مساله مورد نظر اهمیت دارد. امروزه، زندگی مجردی در شهرهای کلان کشور رو به افزایش است. دلایل متفاوتی برای ازدواج گریزی وجود دارد. دخترانی هستند که اوضاع نامناسب محیط خانوادگی و اجتماعی یا برخی خواسته هایشان آنان را به تحصیل یا اشتغال به زندگی مجردی در شهر دیگر علاقه مند کرده است. دسته دیگر افرادی هستند که به سبب کمبود امکان اشتغال یا تحصیل در شهر محل زندگی خود ناگزیرند بخشی از ماه یا سال را دور از همسر و خانواده خود به زندگی مجردی در شهر دیگر به صورت مستقل روی آورند. انتخاب سبک زندگی مجردی بین زنان نابسامانی هایی را برای آنان و جامعه به همراه دارد و آثار آن در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور نمایان می شود (افضلی، ۱۳۹۴: ۲۵). اهمیت این واقعه اجتماعی بیشتر از آن جا ریشه می گیرد که مبنای تشکیل مهم ترین

نهاد اجتماعی، یعنی خانواده است. با وجود این، در جریان گذار جمعیتی دوم، که از آن با عنوان گذار ازدواج و خانواده نیز یاد می‌شود، شاهد تحول ابعاد مختلف ازدواج در بسیاری از کشورهای جهان هستیم. از جمله این تحولات، افزایش میانگین سن در اولین ازدواج، افزایش تعداد افراد مجرد، کاهش ازدواج‌های تربیت‌یافته، افزایش رابطه خارج از ازدواج و مانند این را می‌توان نام برد که در میان جوامع مختلف در حال همگرایی است. سؤال اصلی این مقاله درک علل گرایش جوانان به ازدواج‌گریزی توسط تحلیل یافته‌های پژوهش‌های صورت گرفته پیشین است.

پیشینه پژوهش

تاجبخش و محمدی در تحقیقی با عنوان «واکاوی دلیل گرایش جوانان به زندگی مجردی و رویگردانی از ازدواج» با استفاده از پیمایش از ۳۸۰ نفر از جوانان مجرد ۲۷ الی ۳۵ سال شهرستان خرم‌آباد به این نتیجه رسیدند که مؤلفه‌های میزان اعتقادات دینی، سطح انتظارات، لذت بردن از مجرد، وضعیت تحصیلی، وضعیت شغلی و شکاف نسلی در گرایش به زندگی مجردی جوانان تأثیر دارند (تاجبخش و محمدی، ۱۳۹۹).

زارع و همکاران با رویکرد تحلیلی و جامعه‌شناسانه، به تحلیل مسئله زیست‌محیطی جوانان بر اساس نظریه‌های ژان بودریار و ریچارد سنت پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که نوعی از زندگی در جامعه نوین شکل گرفته است که در پی محبوبیت فردگرایی، جوان معاصر را با به حداکثر رساندن لذت جنسی و مصرف‌گرایی، اغوا نموده و پدیده‌های خیالی-مجازی را برایش تبدیل به واقعیتی تام کرده است. این تراژدی ارزش زدا و به دنبال آن اشاعه فرهنگ نوین جهانی، زندگی مجردان را بیش‌ازپیش ازهم گسیخته کرده و در جهت انزوای هدایت نموده است؛ انزوایی از نوع گسیختگی همبستگی‌های جمعی و جذابیت جهان فردگرایانه. با تأمل در نظریه‌های ریچارد سنت و ژان بودریار می‌توان گفت فرم زندگی

46.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

زیست‌محیطی، زنگ خطر را در روابط سرد اجتماعی، تشکیل خانواده، ناشناختگی، انزوا و بیداد فردگرایی به صدا درآورده‌است (زارع و همکاران، ۱۳۹۹).

شهانواز و اعظم آزاده (۱۳۹۸) پیشران‌های مؤثر بر مجرد در ایران را با استفاده از روش دلفی شناسایی کردند. نتایج پژوهش نشان داد که عواملی نظیر تأثیر رسانه‌های جمعی بر تغییر نگرش جوانان، پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده، ناکارآمدی برنامه‌های دولت و نهادهای ذی‌ربط بیشترین میزان تأثیرگذاری بر تسهیل ازدواج را داشته‌اند.

سفیری و دیگران (۱۳۹۷) با بررسی «تأثیر مصرف کالاهای فرهنگی بر تغییر ارزش ازدواج بین دانشجویان شهر تبریز» نشان دادند که میزان تغییر ارزش ازدواج در بین دانشجویان در سطح متوسط به بالاست و با افزایش مصرف کالاهای فرهنگی، تغییر ارزش‌های ازدواج نظیر مجردگرایی، آزادی انتخاب، تغییر روابط مبتنی بر عشق، تغییر نوع انتخاب همسر، تغییر مفهوم ازدواج و نحوه روابط تشدید می‌شود. نعمتی و خطیبی مهر (۱۳۹۶) به بررسی «عوامل مؤثر بر گرایش به زندگی مجردی» پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد عواملی نظیر شبکه‌های اجتماعی، محدودیت‌های ضداستقلال طلبانه، سخت‌الوصول بودن شرایط ازدواج، سبک تربیتی والدین، عدم مسئولیت‌پذیری و شکاف نسلی بر زندگی مجردی جوانان تأثیرگذار است.

رازقی و دیگران (۱۳۹۶) نیز در پژوهشی به بررسی نگرش جوانان شهرستان ساری به ازدواج در فضای مجازی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان دادند متغیرهای دین‌داری، وابستگی به خانواده و پایگاه اجتماعی و اقتصادی به ترتیب مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده در نگرش منفی به ازدواج در فضای مجازی و متغیرهای ارتباط با دوستان، میزان استفاده از اینترنت و سن مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار در نگرش مثبت به ازدواج در فضای مجازی بوده‌اند.

خیری و حاجی آقا (۱۳۹۵) به آسیب‌شناسی اجتماعی بالا رفتن سن ازدواج در بین دانشجویان دانشگاه آزاد پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که عوامل تأثیرگذار بر بالا رفتن سن ازدواج به ترتیب عامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است و متغیرهای سطح تحصیلات والدین و وضعیت اشتغال دانشجویان با مجموع عوامل سه‌گانه ارتباط معناداری ندارد.

بروجردی علوی و شمسی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «نقش ماهواره در تغییر تصور ذهنی جوانان تهرانی از ازدواج با استفاده از روش تلفیقی» به این نتیجه رسیدند که ماهواره توانسته بر تغییر انگاره‌های ذهنی جوانان از ازدواج مؤثر باشد و تماشای ماهواره بر الگوی انتخاب همسر در بین جوانان تهرانی تأثیرگذار بوده و میان الگوی همسرگزینی آن‌ها نوعی هم‌نویی ایجاد کرده‌است.

فتحی و مختارپور (۱۳۹۳) در پژوهشی نقش رسانه‌های نوین در تغییر سبک زندگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران را مورد بررسی قرار دادند و نتایج نشان داد که استفاده از رسانه‌های نوین به علت ایجاد نظام ارزشی متفاوت به افراد، تأثیر مستقیمی بر روی سایر حوزه‌های زندگی از جمله اوقات فراغت، رفتارهای دینی و نگرش به ازدواج (شیوه‌های همسرگزینی) دارد.

پورکتابی و غفاری نیز در پژوهشی با استفاده از روش پیمایش به این نتیجه رسیدند که دخترانی که دیرتر ازدواج می‌کنند، از تحصیلات بالاتری برخوردارند، نگرش فرامادی به ازدواج دارند و اعتقاد بیشتری دارند که با ازدواج، هزینه فرصت‌های از دست‌رفته بیش از فرصت ازدواج است (پورکتابی و غفاری، ۱۳۹۰).

هیماوان و دیگران (2021) نیز در پژوهشی با عنوان «مجرد بودن زمانی که ازدواج معمول است: استفاده از اینترنت و رفاه بزرگسالانی که هرگز ازدواج نکرده‌اند در اندونزی» نشان دادند که میزان مصرف اینترنت در افراد مجرد، به‌طور قابل توجهی بیشتر از افراد متأهل بوده‌است. همچنین نتایج نشان داد که در

48.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

بین کسانی که مجرد قطعی را تجربه می‌کنند، بین احساس خوشبختی و میزان استفاده از اینترنت و حمایت‌های اجتماعی ادراک شده در فضای مجازی، رابطه‌ای وجود ندارد و از این رو میزان تعاملات چهره به چهره تأثیر مهم‌تری در ایجاد احساس خوشبختی دارد (Himavan & et all, 2021).

تانگ و همکاران (2021) نیز در پژوهشی به بررسی رابطه بین استفاده از اینترنت در ساعات غیر کاری و موفقیت در ازدواج پرداختند. نتایج نشان داد که استفاده از اینترنت تأثیر منفی بر رضایت کلی از ازدواج، رضایت از مشارکت همسر در کارهای خانه و ثبات زناشویی دارد و کاربران فعال اینترنت می‌توانند از اینترنت برای چت با غریبه‌ها استفاده کنند و به راحتی به شرکای عاشقانه بالقوه دسترسی پیدا کنند که به کاهش رضایت زناشویی از شریک زندگی منجر می‌شود (Tong & et all, 2021).

لاروخه و دیگران (2020) در پژوهشی با عنوان «استفاده از پلتفرم‌های رسانه‌ای اجتماعی برای ترویج سبک زندگی سالم کارکنان و پیشگیری از سلامت و ایمنی شغلی» به این نتیجه رسیدند که استفاده از رسانه‌های اجتماعی توسط یک سازمان برای ترویج سبک زندگی سالم در بین کارکنان خود، می‌تواند یک مداخله نوآورانه و امیدوارکننده باشد (Laroche, 2020).

روزنفیلد (2016) به بررسی «تأثیر اینترنت و فناوری رسانه‌های اجتماعی بر زندگی عاشقانه متأهلان آمریکا» پرداخته و به این نتیجه رسیده است که علاوه بر تأثیرات مثبت اینترنت بر ازدواج و روابط زن و مرد، این ابزار باعث آزادی عمل بیش از حد و انتخاب شرکای متعدد شده است که این به منبعی برای بی‌ثباتی رابطه بین زوجین تبدیل می‌شود (Rosenfeld, 2016).

در مطالعه سرویتی و وبر (2010) نیز نگرش دختران به ازدواج مثبت‌تر از پسران به دست آمده است. با وجود این که تغییرات نگرشی در زمینه ازدواج رخ داده است، همچنان ازدواج در بین جوانان از اهمیت برخوردار است (Servaty & Weber, 2010).

مرور پژوهش‌های انجام شده نشان داد که بین گرایش به زندگی مجردی و مؤلفه‌های مربوط به آن رابطه وجود دارد. نگاهی به بدنه دانش و پیشینه پژوهش موجود حاکی است که مطالعات موجود به لحاظ شناسایی و تدقیق در مکانیسم‌های اثرگذاری و اثرپذیری دو پدیده مصرف رسانه‌ای و گرایش به زندگی مجردی کافی به نظر نمی‌رسند؛ بدین معنی که این مطالعات پژوهشی همچنان پاسخ صریح و قانع‌کننده‌ای به این سؤالات کلیدی که: «رابطه مصرف رسانه‌ای و یا مؤلفه‌های کلیدی آن با گرایش به زندگی مجردی چیست؟» و این که «نحوه اثرگذاری مصرف رسانه‌ای بر گرایش به زندگی مجردی، حفاظت و اثرپذیری در سطوح متفاوت فردی، خانوادگی، گروهی، سازمانی، ملی و فراملی چگونه است؟»، پاسخ نداده‌اند. همچنین در پیشینه پژوهشی مرور شده چندان روشن نیست که کدام یک از نحله‌ها و پارادایم‌های فکری در این مطالعات حاکم بوده است. علاوه بر این، در بین این پژوهش‌ها به استثنای یک مطالعه که رویکرد و روش‌شناختی کیفی داشت، مابقی مطالعات پژوهشی رویکردی کمی و عینی‌نگرانه نسبت به دو مفهوم مصرف رسانه‌ای و گرایش به زندگی مجردی اتخاذ کرده‌اند. بنابراین ماهیت ذهنی، تعریف-محور و برساخت‌گرایانه این مفاهیم و مناسبات آن‌ها کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. بر این اساس پژوهش حاضر در نظر دارد با استفاده از روش فراترکیب به طراحی الگوی مناسب عوامل موثر بر ازدواج-گزینی جوانان بپردازد.

حساسیت نظری

در تبیین چرایی ازدواج‌گزینی نظریات گوناگونی مطرح شده‌اند که هر کدام با تأکید بر متغیرها و مفاهیم مورد استفاده، این پدیده را توضیح می‌دهند. اینگلهارت معتقد است که در اثر توسعه اقتصادی در کشورهای پیشرفته صنعتی، تحول در ارزش‌های مادی این جوامع رخ داده، به گونه‌ای که روند این تحول، حرکت از ارزش‌های مادی به ارزش‌های فرامادی را نشان می‌دهد. در واقع نظریه دگرگونی

50.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

ارزشی اینگلهارت، جابه‌جایی از اولویت‌های مادی به سمت اولویت‌های فرامادی را به طور بالقوه، فرایندی جهانی می‌داند؛ یعنی هر کشوری که از شرایط ناامنی اقتصادی به سوی امنیت نسبی حرکت می‌کند، الزاماً این فرایند در آن روی می‌دهد. این امر به روشنی نشانگر رابطه میان توسعه اقتصادی و دگرگونی ارزشی است. اینگلهارت با اعتقاد به این استدلال که تفاوت میان اجتماعی شدن تکوینی جوانان اروپایی با بزرگسالان موجب شده تا جوان ترها اولویت نسبتاً بالایی برای آزادی و ابراز عقیده قائل شوند، بیان داشت که با جایگزینی نسل جدید در آینده، نوعی جابجایی به سوی اولویت‌های ارزشی فرامادی روی خواهد داد. در نظریه اینگلهارت آن دسته از ارزش‌ها که حول نیازهای زیست‌شناختی و امنیتی است ارزش‌های مادی و آن دسته از ارزش‌ها که پیرامون نیازهای اجتماعی و خودشکوفایی است ارزش‌های فرامادی نامیده می‌شود (اینگلهارت، ۱۹۹۷). این تغییرات باعث شده که گرایش جوانان به ازدواج و درک و تجربه زیسته آن‌ها از نهاد خانواده و همسرگزینی به شدت دچار تحول شود.

بر اساس نظریه مرتن، ازدواج زمانی رخ می‌دهد که جامعه بتواند اهداف مشخص فرهنگی و راه‌های وصول به آن‌ها را مشخص نماید تا جامعه در حالتی متعادل و منسجم حفظ شود و تداوم یابد. بر اساس این رهیافت، هرگاه وسایل و اهداف در ساختار جامعه هماهنگ باشند، آن جامعه دچار مشکل نخواهد بود ولی چنانچه اهداف ارزشی و یا عاطفی باشند ولی وسیله وصول به آن‌ها عقلانی باشد دیگر با یک جامعه متعادل و هماهنگ روبه‌رو نخواهیم بود (تنهایی، ۱۳۸۲: ۷۶). در حالی که در شرایط کنونی جامعه ما که ازدواج به عنوان یک هدف ارزشی، عاطفی و یا حتی سنتی مطرح می‌شود، ولی راه‌ها و امکانات رسیدن به آن کاملاً عقلانی است، این امر منجر به آشفتگی و بی‌سامانی در جامعه کنونی شده و مسأله افزایش سن ازدواج جوانان و گرایش به زندگی مجردی نیز حاصل این عدم هماهنگی است. برخی بر مدرنیزاسیون و پیامدهای ناشی از آن، از جمله گسترش فرصت‌های آموزشی،

تغییر در ساختار نیروی کار، افزایش اشتغال زنان، شیوه‌های متفاوت زندگی شهری و روستایی و کنترل اجتماعی ضعیف‌تر در شهرها نسبت به روستاها، تأکید می‌کنند (مین، 1997:2). مدرنیزاسیون در سطوح فردی و اجتماعی با تأثیرگذاری بر زمان ازدواج صورت می‌گیرد. در میان مهمترین فاکتورهای مدرنیزاسیون می‌توان به گسترش فرصت تحصیلی، تغییرات در نیروی کار و فعالیت‌های شغلی، اشتغال زنان و شهرنشینی اشاره کرد. در واقع به عقیده گیدنز، کاهش نفوذ گروه‌های خویشاوندی، انتخاب آزادانه‌تر همسر، به رسمیت شناخته شدن حقوق زنان و خانواده، کاهش ازدواج‌های خانوادگی، آزادی جنسی و توجه به حقوق کودکان، از جمله تغییرات عمده‌ای است که در خانواده اتفاق افتاده است.

از نظر گیدنز، مدرنیت همانند شمشیر دولبه‌ای است. تحول نهادهای اجتماعی مدرن و گسترش جهانی آن‌ها، در مقایسه با نظام پیش مدرن، امکانات بسیار بیشتری را برای برخورداری از یک زندگی ایمن و خوشایند برای انسان آفریده است. اما روی تلخی نیز دارد که در قرن کنونی بسیار آشکار شده است (گیدنز، 1384، ص 10). گسترش بی اعتمادی در روابط اجتماعی در روابط اجتماعی و گسترش انواع انحرافات اخلاقی در سطح جامعه به نهاد خانواده و مناسبات انسانی نیز تسری یافته و اساساً کیفیت ارتباط با دیگران را دچار تزلزل کرده است. بنابراین وقتی افراد جامعه به یکدیگر اعتماد ندارند با احتیاط بیشتری ازدواج می‌کنند و حتی گاهی ممکن است از این کار انصراف دهند. نوگرایی سبب می‌شود افراد هرچه بیشتر از قید انتخاب‌هایی که سنت به طور معمول در اختیار آنان قرار می‌دهد، رها شوند و بدین ترتیب فرد را رودروی تنوع غامضی از انتخاب‌های ممکن قرار می‌دهد و به دلیل آن که دارای کیفیت غیرشالوده‌ای است، چندان کمکی به فرد ارائه نمی‌دهد تا وی را در گزینش‌هایی که باید به عمل آورد یاری دهد.

52.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

در نظریه‌هایی که با رویکرد اقتصادی به مقوله دیرهنگامی ازدواج پرداخته‌اند، دیرهنگامی ازدواج و حتی مجرد قطعی رویه‌ای عقلانی است که افراد بر مبنای هزینه و فایده آن ارزیابی و عمل می‌کنند. مک-الروی (1997) تحلیلی را درباره «بازار ازدواج» انجام داد که مشخص می‌کرد چه کسی با چه کسی ازدواج می‌کند و محصول ازدواج چگونه توزیع می‌شود. اما چهارچوب تحلیلی او نمی‌تواند تصویر روشنی از تخصیص بهینه منابع در درون خانوار ارائه کند؛ به نحوی که مبنایی برای قضاوت در مورد بهینه بودن ازدواج باشد و در ارائه شواهد و شناسایی عواملی که ازدواج را به سوی بهینگی نزدیک یا از آن دور می‌کنند، نقشی تبیین‌کننده ایفا کند. یکر (1973) بر این باور است که افراد زمانی را برای جست‌وجوی همسر مورد علاقه شان صرف می‌کنند تا شخصی را پیدا کنند که بیشترین مطلوبیت را برای آن‌ها فراهم کنند و این کار مانند تلاش بنگاه‌ها برای یافتن بهترین نیروهای ممکن است. جست‌وجوهای طولانی‌تر منجر به اطلاعات بهتری درباره مطلوب‌ترین همسر فراهم می‌آورد. همانند بنگاهی که در پی حداکثر ساختن سود خود است، خانواده نیز برای حداکثرسازی مطلوبیت خود از طریق تخصیص شدن کارها عمل می‌کند و شوهران معمولاً در تولید بازاری و زنان در تولید خانوار تخصص پیدا می‌کنند (بیکر، ۱۳۷۶: ۸۱۴). پرورش بچه‌ها هزینه‌هایی در بر دارد و والدین باید برای غذا، پوشاک، مسکن، تفریحات و آموزش آن‌ها هزینه کنند. از همه مهم‌تر، زمانی است که والدین برای بچه‌ها صرف کنند و این وقت می‌تواند صرف کسب درآمد و مصرف کالاها و خدمات گردد. والدین باید در ازای این هزینه‌ها از مطلوبیت و لذت بیشتری از داشتن فرزند برخوردار گردند، تا بچه‌دار شوند. این جریان هزینه می‌تواند از لذت داشتن و پرورش فرزند، میل برای داشتن نسل یا تمایل به داشتن نوادگانی برای دوران پیری سرچشمه گیرد (پرسمن، 2006: 281). هرچه امکان کسب درآمد زنان بیشتر و تحصیلات آنان بالاتر باشد، تمایل آن‌ها به ازدواج کمتر است، چرا که ازدواج ممکن است نفعی برایشان نداشته باشد.

این در حالی است که برای مردان وضع دیگرگونه است و هرچه ظرفیت کسب درآمد آن‌ها بیشتر باشد، احتمال ازدواج آن‌ها بیشتر است (هامپلوا، 2003:6). از نظر تئوری گزینش معقولانه؛ افراد زمانی اقدام به ازدواج خواهند کرد که سودی در آن نهفته باشد یعنی، بتوانند از طریق ازدواج پایگاه و منزلت اجتماعی خود را حفظ کنند یا ترقی دهند و زمانی که چنین موقعیتی پیش نیاید، پدیده‌های به نام تأخیر در سن ازدواج در جامعه پدیدار می‌شود.

روش تحقیق

فرا ترکیب روشی است که اطلاعات و یافته‌های استخراج شده از مطالعات کیفی دیگر با موضوع مرتبط و مشابه را بررسی می‌کند. فرا ترکیب با فراهم کردن نگرشی نظام‌مند برای پژوهشگران از طریق ترکیب پژوهش‌های کیفی مختلف به کشف موضوعات و استعاره‌های جدید و اساسی می‌پردازد و با این روش، دانش فعلی را ارتقاء می‌دهد. نمونه مورد نظر برای فرا ترکیب، از مطالعات کیفی منتخب و براساس ارتباط آن‌ها با سؤال پژوهش تشکیل می‌شود. فرا ترکیب، مرور یکپارچه ادبیات کیفی موضوع مورد نظر نیست. فرا ترکیب، بر مطالعه‌های کیفی که لزوماً مبانی نظری وسیعی را شامل نمی‌شوند، تمرکز دارد و به جای ارائه خلاصه جامعی از یافته‌ها، ترکیب تفسیری از یافته‌ها تولید می‌کند. فرا ترکیب مستلزم این است که پژوهشگر با نگرشی دقیق و عمیقی انجام دهد و یافته‌های پژوهش‌های کیفی مرتبط را ترکیب کند. از طریق بررسی یافته‌های مقاله‌های اصلی پژوهش، پژوهشگران واژه‌هایی را آشکار و ایجاد می‌کنند که شناخت جامع‌تری از پدیده مورد بررسی را نشان می‌دهد. فرا ترکیب مانند نگرش نظام‌مند، نتیجه‌ای را حاصل می‌کند که از مجموع بخش‌های بزرگ‌تر است (زیمر، 2006: 312).

54.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان



شکل 1 مراحل فراترکیب (اهرنفلدت و همکاران⁴، 2013)

روش های متعددی برای انجام فراترکیب پیشنهاد شده است که الگوی هفت مرحله ای سندلوسکی و باروسو بیشترین کاربرد را دارد:

⁴ Uhrenfeldt

گام نخست-تنظیم سؤال‌های پژوهش: نخستین سؤال برای شروع فراترکیب چه چیزی است. همچنین می‌توان سؤالاتی را با مضمون چه؟ چه وقت؟ و چگونه مطرح کرد: شاخص‌های اصلی مقوله مورد مطالعه کدامند؟ شاخص‌های مقوله مورد مطالعه شامل چه مواردی است؟ شاخص‌های مقوله مورد مطالعه چه ارتباطی با یکدیگر دارند؟

گام دو-بررسی نظام‌مند متون: در این مرحله پژوهشگر به جستجوی سیستماتیک مقالات منتشر شده در مقاله‌های معتبر خارجی و داخلی با هدف تعیین اسناد معتبر، موثق و مرتبط در بازه زمانی مناسب می‌پردازد. ابتدا کلمات کلیدی مرتبط گزینش می‌شود. این واژگان در جدولی لیست می‌شود.

گام سه- جستجو و بررسی مقاله‌های مرتبط: پس از شناسایی واژگان کلیدی تحقیق، مجموعه مقاله‌های حاوی واژگان کلیدی شناسایی می‌شود. این مقالات براساس مواردی چون عنوان، چکیده، محتوا و روش تحقیق مانند نمودار زیر غربال می‌شوند و مقاله‌های نهایی استخراج می‌شوند.

گام چهار- استخراج اطلاعات مقالات: در این مرحله محتوای مقالات به دقت مطالعه شده و شاخص‌های اساسی استخراج می‌شود.

گام پنج- تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی: مهمترین بخش یک تحقیق کیفی به روش فراترکیب است که در آن مقوله‌های فرعی و کلی و مرکزی استخراج می‌شوند.

گام شش- پایایی و اعتبار مدل (کنترل کیفیت): در پژوهش کیفی منظور از اعتبار، مفاهیمی شامل دفاع‌پذیری، باورپذیری، تصدیق‌پذیری و حتی بازتاب‌پذیری نتایج تحقق است. یکی از شاخص‌های پایایی تحقیق کیفی، ارزیابی دو یا چند سند از حیث ارجاع به شاخصی خاص است. با استفاده از محاسبه شاخص کاپا می‌توان پایایی را ارزیابی کرد.

گام هفت- استخراج اطلاعات مقالات: در این مرحله از فراترکیب یافته‌های حاصل از مراحل قبل ارائه می‌شود.

پس از جستجو در پایگاه‌های مختلف تعداد ۱۲۳ مقاله مرتبط شناسایی شد. برای انتخاب پژوهش‌های مناسب و قابل استفاده در روش فراترکیب مقالات براساس پارامترهای مختلفی مانند عنوان، چکیده، دسترسی، محتوا و کیفیت روش‌های پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفت و در نهایت دوازده مقاله برای انجام روش فراترکیب انتخاب شد. شکل (۱) نشان دهنده فرآیند جست و جو و انتخاب مقالات است. از ۶۹ مقاله دانلود شده در سایت‌ها و منابع علمی با استفاده از جدول نمره دهی، به مقالات نمره دادیم و مقالاتی که نمره آن‌ها زیر ۴۰ بود، حذف شد و مقالاتی که نمره ۴۰ و بالاتر گرفته‌اند را در جدول بالا قرار دادیم. در نهایت به ۳۱ مقاله رسیدیم:

جدول شماره ۱: روند بررسی و انتخاب مقالات

تعداد منابع یافت شده: ۱۲۳

منابع رد شده با عنوان: ۲۰

تعداد مقالات برای بررسی چکیده: ۱۰۳

منابع رد شده با چکیده (هدف- پژوهش): ۳۴

تعداد مقالات برای بررسی کامل محتوا: ۶۹

مقالات رد شده با محتوا: ۳۸

کل مقالات نهایی: ۳۱

در نهایت یافته‌های حاصل از فراترکیب تحقیقات ارائه می‌شود. براساس تجزیه و تحلیل و ترکیب مطالعات، ۲۲ مقوله شناسایی شدند که در پنج مقوله کلی طبقه بندی شدند. در جدول (۳) مقولات و مفاهیم حاصل از فراترکیب مطالعات حوزه تجرد آمده‌است.

جدول شماره ۲: ابزار CASP ارزیابی کیفیت مطالعات اولیه تحقیق کیفی

| عالی | خیلی خوب | خوب | متوسط | ضعیف | CASP |
|------|----------|-----|-------|------|--------------------|
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | |
| | | | | | اهداف پژوهش |
| | | | | | منطق روش |
| | | | | | طرح پژوهش |
| | | | | | نمونه‌برداری |
| | | | | | جمع‌آوری داده‌ها |
| | | | | | انعکاس‌پذیری |
| | | | | | ملاحظات اخلاقی |
| | | | | | دقت تجزیه و تحلیل |
| | | | | | بیان روشن یافته‌ها |
| | | | | | ارزش پژوهش |

58.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

جدول شماره ۳: نمره دهی به مقالات

| | | | | | | | | | | | | | | | | |
|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|-------------------|
| 3 1 | 2 3 | 2 1 | 2 0 | 1 9 | 1 8 | 1 7 | 1 6 | 1 2 | 1 1 | 1 0 | 7 | 6 | 5 | 2 | 1 | مقاله |
| 4 5 | 4 0 | 4 2 | 4 3 | 4 4 | 4 5 | 4 6 | 4 5 | 4 2 | 4 5 | 4 6 | 4 6 | 4 2 | 4 0 | 4 4 | 4 5 | نمره نهای ی |
| 6 0 | 5 9 | 5 6 | 5 5 | 5 2 | 5 0 | 4 8 | 4 7 | 4 6 | 4 5 | 4 4 | 4 3 | 4 2 | 4 1 | 4 0 | 3 2 | مقاله |
| 4 4 | 4 5 | 4 5 | 4 2 | 4 5 | 4 2 | 3 0 | 4 1 | 4 2 | 4 0 | 4 3 | 4 4 | 4 3 | 4 6 | 4 4 | 4 4 | نمره نهای ی |
| | | | | | | | | | | 6 8 | 6 7 | 6 5 | 6 4 | 6 3 | 6 0 | مقاله |
| | | | | | | | | | | 4 5 | 4 7 | 4 3 | 4 5 | 4 2 | 4 3 | نمره نهای ی |

از ۱۲۳ مقاله دانلود شده در سایت ها و منابع علمی با استفاده از جدول نمره دهی به مقالات نمره دادیم و مقالاتی که نمره آن‌ها زیر ۴۰ بود را حذف کرده و مقالاتی که نمره ۴۰ و بالاتر را گرفته‌اند را در جدول بالا قرار دادیم که در نهایت به ۳۱ مقاله رسیدیم.

جدول شماره ۴: طبقه‌بندی یافته‌های پژوهش براساس نام پژوهشگران

| کد | نام محقق | مؤلفه‌ها (یافته‌های پژوهش‌های کیفی) |
|----|-------------------|---|
| 1 | محبی (1395) | تنگنای ازدواج، ریسک ازدواج، زاویه‌گیری خانواده، آنومی در ازدواج، تغییر فضا و ترجیحات نوین همسرگزینی، محاسبه هزینه فایده ازدواج، سپهر روانی مجرد، بی اخلاقی‌های اجتماعی، بازاندیشی در هویت زنانه، فرصت‌سازی در تأخیر ازدواج، تحصیلات دانشگاهی، استقلال مالی |
| 2 | باقری (1398) | آنومی در ازدواج، بی اخلاقی‌های اجتماعی، بازاندیشی در هویت زنانه، تحصیلات دانشگاهی، استقلال مالی، وضعیت شغلی مردان، پیش زمینه‌های خانوادگی قبل از ازدواج، سبک زندگی مدرن |
| 3 | شوازی (1396) | سپهر روانی مجرد، استقلال مالی، کاهش دینداری، اجبار در ازدواج از سوی خانواده، انتظارات غیر متعارف از ازدواج، فرار از ازدواج سنتی |
| 4 | کاوه فیروز (1394) | تحصیلات دانشگاهی، شهری یا روستایی بودن، اختلاف با والدین بر سر ازدواج، توقعات اجتماعی، توقعات اقتصادی، میزان دسترسی و استفاده از وسایل ارتباط جمعی، موافقت با تسهیل روابط دختر و پسر، شیوه‌های انتخاب همسر، پایگاه اقتصادی اجتماعی والدین، مصرف فرهنگی، ارتباطات اجتماعی، مدگرایی، مدیریت بدن، پایگاه اقتصادی اجتماعی |
| 5 | حسینی (1397) | استقلال مالی، افزایش معاشرت با جنس مخالف، وضعیت شغلی مردان، شرایط ازدواج، سبک زندگی مدرن |
| 6 | طالبی (1394) | استقلال طلبی، محیط نامساعد خانوادگی، استقلال اقتصادی |
| 7 | نصرتی نژاد (1395) | کاهش دینداری، انتظارات غیر متعارف از ازدواج، نگرش به ازدواج، کنترل هنجاری، دایره همسرگزینی، هزینه‌های ازدواج، وضعیت شغلی مردان |

60.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

| | | |
|----|----------------------|--|
| 8 | خجسته مهر (1395) | انتظارات غیر متعارف از ازدواج، طبقه اجتماعی، نگرش به ازدواج، هزینه‌های ازدواج، پیش زمینه‌های خانوادگی قبل از ازدواج، |
| 9 | ضرابی (1390) | شهری یا روستایی بودن، قومیت، طبقه اجتماعی |
| 10 | قادر زاده (1396) | طبقه اجتماعی، جنسیتی شدن فضای عمومی، تقدیرگرایی |
| 11 | معمار (1390) | افزایش سطح تحصیلات، رشد مطالبات مدنی، استقلال اقتصادی زنان، تغییر نگرش سنتی، پذیرش نگاه مدرن، تجربه آسان روابط جنسی |
| 12 | دلیل‌گو (1395) | پیش زمینه‌های خانوادگی قبل از ازدواج، شرایط ازدواج، |
| 13 | حبیب‌پور (1390) | تحصیلات بالاتر، نگرش فرامادی به ازدواج، هزینه فرصت ازدواج |
| 14 | رازقی (1396) | استفاده از رسانه‌های جمعی، اعتقاد دینی، وابستگی به خانواده، پایگاه اقتصادی اجتماعی، ارتباط با دوستان و همسالان، میزان استفاده از اینترنت، تغییرات و دگرگونی‌های ارزشی |
| 15 | شفایی مقدم (1394) | تربیت خانواده، وضعیت اقتصادی، افزایش توقعات، بیکاری، سنگینی مخارج ازدواج، انحرافات اجتماعی و اخلاقی، کارکرد نامناسب رسانه‌ها، ترس از آینده، تضعیف باورهای دینی |
| 16 | زارعان (1397) | ایده آل‌گرایی، خود رایی، سخت‌پسندی، وسواس، بی‌ارادگی، بدبینی به اجتماع، ادامه تحصیل، ترس از رابطه جنسی، عدم تمایل به ازدواج، ترس از آینده، تجربه تلخ، عدم بلوغ فکری، عدم بلوغ عاطفی، نرسیدن به تفاهم، معاشرت‌های ناموفق، روابط محدود به جنس مخالف، بیماری، ظاهر، نبود خواستگار و موقعیت مناسب، اختلاف سلیقه، هزینه‌های اقتصادی، سخت‌گیری خانواده، مشکلات فرهنگی، مسپولیت داشتن خانواده، تاخیر انداختن ازدواج، جایگاه اجتماعی خانواده، اعتیاد، زندان، فضای باز برای برآورده شدن نیاز جنسی |

| | | |
|----|------------------------|---|
| 17 | شکوری (1397) | تمکن مالی ناکافی، دشوارسازی ازدواج، نگرانی از داشتن ازدواج ناموفق، هزینه فرصت هزینه بالای ازدواج، لذت از مجردی، معاشرت با جنس با مخالف، داشتن انتظارات آرمان‌گرایانه از ازدواج، نوع نگرش به ازدواج |
| 18 | حسینی (1395) | عدم استطاعت مالی، استقلال ذهنی، هویت تکامل نیافته، هویت جنسیتی تحقق نیافته، فقدان سرمایه جنسی، نبود شریک جنسی دائم، دوگانگی احساسات، ترس از تنهایی از آینده، مشکلات اقتصادی، احساس محرومیت نسبی ناشی از مجرد |
| 19 | فخرایی (1394) | تمایل به ادامه تحصیل، میزان مشکل پسندی جوانان، میزان تمایل به اشتغال دختران، میزان مشکل اشتغال مردان، میزان تمایل به زندگی مجردی |
| 20 | خیری (1395) | انحرافات اخلاقی پسران و بی‌اعتمادی به پسران، اشتغال مردان، توجه به مادیات، بالابودن توقعات |
| 21 | مدرسی یزدی (1396) | برداشت از خود، انزوای اجتماعی، باورهای سنتی خانواده و خویشان |
| 22 | پرهوده (1398) | بی‌اعتمادی به غیرهمجنس، فردگرایی، آینده مبهم شغلی |
| 23 | قانع عزآبادی (1394) | مصرف رسانه‌ای، تحصیلات، معاشرت با دختران بالای 30 سال، سرمایه فرهنگی |
| 24 | مجدی (1390) | نگرش دوستان به ازدواج، روابط والدین با یکدیگر، رضایت از زندگی، نگرش به زندگی، نگرش والدین به ازدواج |
| 25 | سفیری (1397) | مصرف فرهنگی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، استفاده از رسانه‌های جمعی، استفاده از فناوری‌های جدید، تجربه جهانی شدن، تمایل به ازدواج از قید سنت و ازدواج، لذت بردن از دوره مجردی، ترجیح تجرد ماندن تا آخر عمر، ترجیح اشتغال نسبت به ازدواج، ترجیح ادامه تحصیل نسبت به ازدواج، رواج ازدواج از طریق دوست‌یابی اینترنتی) چت و گفتگو در اینترنت و افزایش طلاق از طریق ازدواج‌های |

62.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

| | | |
|---|----------------------|----|
| مبتنی بر دوستی و عدم آشنایی خانواده‌ها، آزادانه تر شدن ارتباط دخترها و پسرها، فردگرایی | | |
| عدم تعهد، تکثرگرایی، فردگرایی، آزادی جنسی، لذت گرایی، آزادی در تعاملات | سهراب زاده (1395) | 26 |
| الزامی نکردن امر ازدواج، پیدانکردن همسر همکفو، ترس از تشکیل خانواده، اولویت‌های خانواده برای پیشرفت دختران، نیاز عاطفی - مالی خانواده، کاهش حساسیت خانواده‌ها به مجرد ماندن دختران، تغییر ملاک‌ها جامعه‌ی موفقیت و شایستگی در پذیرش اجتماعی مجرد دختران، شرایط اجتماعی کاهش دهنده ثبات و جاذبه زناشویی زندگی | چابکی (1395) | 27 |
| امکان دوستی با جنس مخالف، باورهای مذهبی و فرهنگی فرد، میزان اقتدار والدین، میزان استقلال مالی فرد از خانواده، تحولات اجتماعی و فرهنگی در گذار نسل‌ها، پویایی ارتباطات جمعی و شبکه‌های اجتماعی، تحصیلات والدین، باورداشت‌های فرهنگی مذهبی رایج در خانواده، تجربه تحصیل در دانشگاه (محیط آموزشی مختلط) | کرمانی (1397) | 28 |
| آزمودن سازگاری و ازدواج آزمایشی، کاهش کنترل والدین، کم رنگ شدن نقش نظارتی و حمایتی خانواده، پررنگ شدن نقش شبکه گروه‌های دوستی، رهایی از ارزش‌ها و نفوذ والدین، ترس از تنهایی و نداشتن حامی، نگرانی از پیامدهای طلاق، تردید و دودلی در زمینه ارزش ازدواج، تأمین نیاز مالی یک شریک توسط دیگری، ارضای نیازهای جنسی، ترس از محدود شدن آزادی و مسئولیت پذیری، وابستگی عاطفی و نداشتن عزت نفس | کریمیان (1394) | 29 |
| نداشتن امنیت اجتماعی، نداشتن استقلال مالی، مسائل اقتصادی، ترس از طلاق، بالارفتن توقعات دختران به دلیل بالارفتن تحصیلات، وجود روابط خارج از چارچوب | کجباف (1387) | 30 |

| | | |
|---|---------------|----|
| ارتباطات و شبکه‌های در همتی‌ده اجتماعی، دسترسی آسان به سکس، مهاجرت مردان بالای 30 سال به خارج از کشور، تغییر نگرش نسبت به ازدواج، ترس مردان از تعهدات طولانی مدت و مهریه، بدبینی دختران نسبت به کلاهبرداری عاطفی، مشاهده آمار طلاق، دوگانگی جامعه سنتی و مدرن، بی‌اعتمادی پسران به دختران، چشم و هم‌چشمی، عدم همراهی مردان با زنان، وضعیت اقتصادی نامناسب مردان، عدم نیاز زن به مرد به دلیل استقلال مالی، نداشتن جهیزیه، عدم اهمیت خانواده‌ها به ازدواج دختران، دخالت‌ها و اظهارنظرهای خانواده‌ها، سخت‌گیری والدین، عدم اعتماد به نفس در برقراری رابطه، تنوع طلبی، تعصبات مذهبی، عدم جذابیت ظاهری، تحصیلات بالای دختران، تجربه خیانت‌های قبلی | رمضانی (1395) | 31 |
|---|---------------|----|

تجزیه و تحلیل نهایی

همان‌طور که جدول شماره ۸ نشان می‌دهد، عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به زندگی مجردی در ۵ مفهوم اصلی تقسیم‌بندی می‌شوند و هر کدام نیز از مقوله‌هایی تشکیل می‌شوند. ۱. مسائل اقتصادی شامل مقوله‌های هزینه‌های ازدواج و زندگی، وضعیت اشتغال نامناسب مردان، استقلال مالی زنان، محاسبه هزینه - فایده ازدواج و پایگاه اقتصادی - اجتماعی فرد می‌باشد. ۲. مفهوم دیگر افزایش جامعه ریسکی و مخاطرها می‌باشد که در درون سه مقوله افزایش ریسک ازدواج، آنومی در جامعه و هراس اجتماعی می‌باشد. ۳. تحولات ارزشی شامل سبک زندگی مدرن، کاهش دینداری، توقعات غیرمتعارف، تحولات فرهنگی و تغییر نگرش به ازدواج تقسیم‌بندی شده‌اند. ۴. رواج فردگرایی شامل هدوئیسیم، مدیریت بدن، خصوصیات روان‌شناسی و سپهر روانی مجرد است. ۵. تحولات اجتماعی شامل انفجار اطلاعات و

64.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

ارتباطات اجتماعی، تسهیل ارتباط جنسی - عاطفی با جنس مخالف، مسائل اجتماعی، نگرش خانواده به ازدواج و افزایش میزان تحصیلات است.

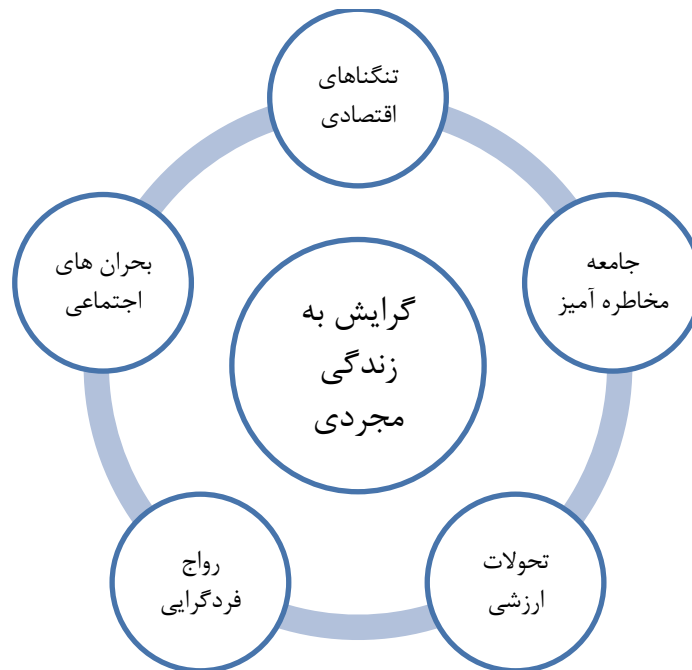
| ردی ف | مفهوم | مقوله | گویه | فراوانی |
|----------|----------------------|----------------------------------|--|---------|
| 1 | تنگناهای اقتصادی | افزایش هزینه‌های ازدواج و زندگی | تنگنای ازدواج (1) شرایط ازدواج (5) (12) دایره همسرگزینی (7) هزینه‌های ازدواج (7) نداشتن جهیزیه (31) سنگینی مخارج ازدواج (15) هزینه‌های اقتصادی (16) تمکن مالی ناکافی (17) (18) دشوارسازی ازدواج (16) مشکلات اقتصادی (18) توجه به مادیات (20) | 13 |
| | | وضعیت نامناسب اشتغال مردان | وضعیت شغلی مردان (2) (5) (11) وضعیت اقتصادی نامناسب مردان (31) مشکل اشتغال مردان (20) آینده مبهم شغلی (22) | 6 |
| | | استقلال مالی | استقلال مالی (1) (2) (3) (5) (6) (9) (28) (30) (31) استقلال طلبی (6) تأمین نیاز مالی توسط یک نفر دیگر (29) | 11 |
| | | محاسبه هزینه-فایده ازدواج | محاسبه هزینه-فایده ازدواج (1) (13) (17) فرصت‌سازی در تأخیر ازدواج (1) به تاخیر انداختن ازدواج (16) ترجیح اشتغال به ازدواج (25) | 6 |
| | | اختلاف طبقاتی | پایگاه اقتصادی اجتماعی والدین (4) (16) پایگاه اقتصادی اجتماعی فرد (4) (7) (9) (10) (14) (15) بیکاری (15) مسائل اقتصادی (30) | 10 |
| 2 | جامعه مخاطره آمیز | افزایش ریسک ازدواج | ریسک ازدواج (1) ترس مردان از تعهدات طولانی مدت (30) ترس از مهریه (31) مشاهده آمار طلاق (31) ترس از آینده (15) (16) ترس از تعهد مسئولیت خانواده (16) نگرانی از داشتن ازدواج بد (16) ترس از تنهایی در آینده (18) ترس از تشکیل خانواده (27) نگرانی از پیامدهای طلاق (29) (30) ترس از محدود شدن آزادی و مسئولیت پذیری (29) | 13 |
| | | آنومی و بی اخلاقی موجود در جامعه | تجربه تلخ (16) معاشرت‌های ناموفق (16) تجربه خیانت‌های قبلی (31) بی اخلاقی‌های اجتماعی (1) (2) (15) بدبینی دختران نسبت به کلاهبرداری عاطفی (30) بی اعتمادی پسران به دختران (31) چشم و همچشمی (31) عدم همراهی مردان با زنان (30) انحرافات اخلاقی و بی اعتمادی به پسران (20) (22) عدم تهدد (26) آنومی در ازدواج (1) (2) | 15 |
| | | افزایش هراس اجتماعی | ترس از رابطه جنسی (16) ترس از تنهایی و نبودن حامی (29) ترس از نرسیدن به تفاهم (16) ترس از اختلاف سلیقه (16) | 4 |
| | | | سبک زندگی مدرن (2) (5) (11) فرار از ازدواج سنتی (3) شهری یا روستایی بودن (4) نگرش فرامادی به ازدواج (13) مدگرایی (4) تغییر نگرش سنتی (11) تغییر در باورهای سنتی خانواده و خویشاوندان (21) تجربه جهانی شدن (25) تمایل به ازدواج مدرن (25) تغییر فضا و ترجیحات نوین همسرگزینی (1) شیوه‌های انتخاب همسر (4) بازاندیشی در هویت زنانه (1) (2) | 15 |

66.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

| | | | | |
|----|--|---------------------|---------------------|---|
| 9 | کاهش دینداری (3)(7)(14)(15) تغییرات و دگرگونی‌های ارزشی (14) دوگانگی ارزشی جامعه سنتی به مدرن (31) باورهای مذهبی فرد (28) باورداشت‌های فرهنگی-مذهبی رایج (28) تعصبات مذهبی (31) | کاهش دینداری | تحولات ارزشی | 3 |
| 12 | انتظارات غیرمتمعارف از ازدواج (3)(7)(8) توقعات اجتماعی (4) توقعات اقتصادی (4)(15)(20)(30) ایده آل‌گرایی (16) داشتن انتظارات آزمون‌گرایانه (17) نبود خواستگار یا موقعیت مناسب (16) پیدا نکردن همسر مکفو (27) | توقعات غیرمتمعارف | | |
| 8 | رشد مطالبات مدنی (11) تحولات نسلی (28) تغییر ملاک‌های جامعه (27) تکثرگرایی (26) پذیرش مجرد بودن زنان در جامعه (27) الزامی نکردن ازدواج (27) رهایی از ارزش‌ها و نفوذ والدین (29) شرایط اجتماعی کاهش دهنده جاذبه خانواده (27) | تحولات فرهنگی | | |
| 6 | نگرش به ازدواج (7)(17) تغییر نگرش به ازدواج (31) نگرش دوستان به ازدواج (24) تمایل به ازدواج (16) تردید و دودلی در زمینه ارزش ازدواج (29) | تغییرنگرش به ازدواج | | |
| 5 | خودرایی (16) فردگرایی (22)(25) لذت‌گرایی (26) تنوع‌طلبی (31) | هدوئیسم | فردگرایی فزاینده | 4 |
| 6 | ظاهر (16)(31) فقدان سرمایه جنسی (18) عدم جذابیت ظاهری (31) مدیریت بدن (4) بیماری (16) | مدیریت بدن | | |
| 16 | سخت‌پسندی (16)(19) برداشتش از خود (21) تقدیرگرایی (10) وسواس (16) بدبینی به اجتماع (16) نداشتن عزت نفس (29) ترس از رابطه جنسی (16) استقلال ذهنی (18) عدم بلوغ فکری (16) بی‌ارادگی (16) عدم اعتماد به نفس در ارتباط (31) هویت تکامل نیافته (18) دوگانگی احساسات (18) هویت جنسی تحقق نیافته (18) نبود شریک جنسی دائم (18) | خصوصیات روان شناسی | | |
| 9 | سپهر روانی مجرد (1)(3) لذت از مجردی (17) لذت بردن از زندگی مجردی (25) تمایل به زندگی مجردی (19)(25) رضایت از زندگی (24) نگرش به زندگی (24) احساس محرومیت نسبی ناشی از مجرد (18) | سپهر روانی مجرد | | |

| | | | | |
|----|---|---------------------------------------|-----------------|---|
| 16 | میزان دسترسی و استفاده از رسانه‌های جمعی (4)(14)(23)(25)(28)(31) ارتباطات اجتماعی (4)(14) کارکرد نامناسب رسانه‌ها (15) استفاده از فناوری‌های جدید (25) رواج ازدواج اینترنتی و دوستی‌های اینترنتی (25) پویایی ارتباطات جمعی و شبکه‌های اجتماعی (28) مصرف فرهنگی (4)(25) مشکلات فرهنگی (16) سرمایه فرهنگی (23) | انفجار اطلاعات و ارتباطات اجتماعی | تحوالات اجتماعی | 5 |
| 18 | موافقت با تسهیل روابط دختر و پسر (4) افزایش معاشرت با جنس مخالف (5) جنسیتی شدن فضای عمومی (10) تجربه آسان روابط جنسی (11)(16)(17) وجود روابط خارج از چارچوب (30) دسترسی آسان به سکس (31) معاشرت با جنس مخالف (17) مهاشرت با دختران بالای 30 سال (23) آزاد شدن ارتباط دختر و پسر (25) آزادی جنسی (26) آزادی تعاملات (26) امکان دوستی با جنس مخالف (28) تجربه تحصیل در محیط‌های مختلف دانشگاهی (28) پررنگ شدن نقش شبکه‌های دوستی (29) ارضای نیاز جنسی (29) انزوای اجتماعی (21) | تسهیل ارتباط جنسی- عاطفی با جنس مخالف | | |
| 6 | اعتیاد (16) زندان (16) مهاجرت مردان به خارج از کشور (31) قومیت (9) کنترل هنجاری (7) نداشتن امنیت اجتماعی (30) | مسائل اجتماعی | | |
| 22 | پیش زمینه‌های خانوادگی قبل از ازدواج (2)(11) اجبار از سوی خانواده (3) اختلاف با والدین بر سر ازدواج (4) جونا مساعده خانوادگی (6) وابستگی به خانواده (14) تربیت خانواده (15) سخت‌گیری خانوادگی (16)(31) روابط والدین باهم (24) عدم اهمیت خانواده‌ها به ازدواج دختران (31) دخالت‌ها و اظهار نظرهای خانوادگی (31) نگرش والدین به ازدواج (24) عدم آشنایی خانوادگی (25) اولویت‌های خانوادگی برای پیشرفت (27) نیاز عاطفی- مالی خانواده (27) کاهش حساسیت خانواده به مجرد ماندن دختران (27) کاهش کنترل والدین (29) زاویه‌گیری خانوادگی (1) میزان اقتدار والدین (28) تحصیلات والدین (28) وابستگی عاطفی به خانواده (29) | نگرش خانواده به ازدواج | | |
| 10 | تحصیلات دانشگاهی (1)(2)(4)(11)(13)(16)(19)(23)(25)(31) | افزایش تحصیلات | | |

نتیجه گیری



شکل شماره ۱: طراحی مدل مفهومی گرایش به زندگی مجردی

ورود جامعه ایرانی به جهان مدرن منجر به ایجاد تحولات بنیادین در زیست روزمره و جهان اندیشگی انسان ایرانی شد. مدرنیته به تعبیر مارشال برمن هر آنچه سفت و سخت بود را دود کرد و به هوا برد. در ایران قرن بیستم، تغییر نگرش به ازدواج و نهاد خانواده متأثر از این امواج جهانی مدرنیته تغییرات بنیادینی را در آمار ازدواج و جمعیت کشور بوجود آورده است. در فرایند مدرنیزاسیون، نهادها، عینیتی مستقل از کنشگران پیدا می کنند. این پیچیدگی فرایند مدیریت جامعه را دچار مسائلی می کند که توجه به آینده و

پیش‌بینی روندها و فرایندها را می‌طلبد. شواهد تجربی متعددی در زمینه تأثیر ازدواج یا مجرد در رضایت از زندگی و احساس خوشبختی وجود دارد که آمار متفاوتی را در این زمینه شاهد هستیم. کمپ داش و داماتو زینا زاده (1394) پینکورت (2003) سونز و لیفیرو (2008) از تأثیر مثبت تاهل و ازدواج بر سلامت روحی و روانی افراد تأکید می‌کنند در حالیکه پژوهشگران نزدیک به گرایش فمینیستی مخالف این نظر بوده و بر این باورند که خانواده نهادی است که نظم مردسالارانه موجود در جامعه را بازتولید کرده و زنان با قبول ازدواج همه چیز را از دست می‌دهند و نابرابری‌های اجتماعی بازتولید می‌شود. در این پژوهش با بررسی پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه گرایش به زندگی مجردی در جوانان، مدل نظری تدوین شد که بر مهمترین عوامل اثرگذار بر موضوع تأکید می‌کند که عبارتند از:

الف. تنگناهای اقتصادی: در جامعه‌ی امروز، یکی از مهم‌ترین مسائلی که قبل از ازدواج مطرح می‌شود، مسائل مالی و اقتصادی بین طرفین است. داشتن کار و منزلت اجتماعی، مسکن و اتومبیل، مقدار مهریه و جهیزیه، مخارج مراسم عروسی و انجام آداب و رسوم‌های قبل و بعد از آن؛ مسائلی هستند که ازدواج جوانان را با مشکل رو به رو می‌کنند و موجب به تأخیر افتادن و یا حتی عدم ازدواج جوانان می‌شوند. شرایط برای ازدواج‌های بیشتر وقتی فراهم می‌شود که تأخیر در ازدواج مردان ناشی از فشارهای مالی و اقتصادی نباشد. ثبات اقتصادی و درآمدی در میان مردان مجرد جوان عامل بسیار مهمی در افزایش فراوانی ازدواج خواهد بود (کوششی، ۱۳۸۳). صادقی و همکاران (۱۳۸۶) نشان می‌دهند که ۹۰ درصد جوانان دختر و پسر مجرد معتقدند تا زمانی که پسران شغل دائم نداشته و امکانات مالی مناسب ندارند نباید ازدواج کنند. نرخ بالای بیکاری در میان جوانان نیز به تأخیر در ازدواج منجر خواهد شد. ایگل و صالحی اصفهانی (۲۰۱۰) نشان دادند که ۸۵ درصد از مردان ۲۹-۱۵ ساله در هنگام ازدواج دارای شغل بوده‌اند و تنها 15 درصد از مردان هستند که در زمان ازدواج در حال تحصیل بوده و یا پس از متأهل

70.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

شدن شاغل شده‌اند. با فرهنگ سازی و پایین آوردن توقع خانواده‌ها و همچنین کمک دولت مردان و خیرین، می‌توان شاهد برطرف شدن بسیاری از این مشکلات بلکه تمام آن‌ها؛ و جامعه‌ای جوان و با نشاط و خانواده‌هایی استوار و مفید باشیم. نتایج تحقیق با یافته‌های اسکالر (۲۰۱۳) گونزالس و مارسن (۲۰۱۵) و هاشیموتو و کوندو (۲۰۱۲) در زمینه تأثیر اقتصاد بر گرایش به زندگی مجردی مطابقت دارد.

ب..جامعه مخاطره‌آمیز: جامعه‌ی مخاطره‌آمیز، جامعه‌ای است که در آن نگرانی افراد از آفات و بلاهای طبیعی (قحطی و زلزله) به سمت مخاطرات ناشی از فعالیت‌های انسانی که اغلب شکل جهانی و عالمگیر دارند، متوجه شده‌است. به تعبیر بک، اگر قوه‌ی محرکه‌ی جامعه‌ی طبقاتی و صنعتی در این شعار خلاصه می‌شد که «گرسنه‌ام»، شعار جامعه‌ی جدید این است: «می‌ترسم یا نگرانم». به‌طور خلاصه، در جامعه‌ی طبقاتی سابق، مسئله داشتن سهمی از درآمدها و مزایای اجتماع و برابری یا نابرابری آن بود، اما ایده‌ی محوری و مرکزی کنونی، ایمنی است و هرکسی می‌کوشد از مخاطرات و ریسک‌ها ایمن بماند (قاسمی، ۱۳۸۳: ۳۴). جامعه‌ی مخاطره‌آمیز فقط به بیم و خطرهای محیط زیستی و سلامت و بهداشت محدود نمی‌شود، بلکه شامل مجموعه‌ی کاملی از تغییرات مرتبط به هم در زندگی اجتماعی معاصر است. تغییر در الگوهای اشتغال، افزایش ناامنی شغلی، کاهش نفوذ سنت و رسوم بر هویت شخصی، اضمحلال الگوهای خانواده سنتی و دموکراتیک شدن روابط شخصی. بک جامعه‌ی مخاطره‌آمیز را طی فرایند ظهور مدرنیته‌ی اول و سپس مدرنیته‌ی دوم مورد توجه قرار می‌دهد و دهه‌ی ۱۹۷۰ را دوره‌ی ظهور مدرنیته‌ی دوم می‌داند. وی جامعه‌ی مخاطره‌آمیز را با سه ویژگی شرح می‌دهد:

۱. توزیع مجدد ثروت: در جامعه‌ی مخاطره‌آمیز دعوا نه بر سر تقسیم ثروت بلکه مسئله توزیع امور منفی و مخاطره است.

۲. فردیت‌یابی: از نظر بک، فردگرایی به ساختار مدرنیته‌ی دوم تبدیل شده است. از قرن ۱۷ به بعد نهادها و ساختارهای جامعه برای آزادی و استقلال فرد زیر سوال رفته است و افراد بران شدند تا زندگی نامه‌های خود را بسازند. این آزادی از بند ساختارها، رهایی به سوی عدم قطعیت‌های یک جامعه در مخاطره است.

۳. استاندارد زدایی از کار: در سراسر جهان، کار ناپایدار افزایش یافته و افراد تحت عدم قطعیت کار خواهند بود. با توجه به آنچه گفته شد، جامعه‌ی مخاطره آمیز شامل تغییرات مرتبط به هم در زندگی اجتماعی معاصر می‌شود. مفهوم بک از مخاطره بر این ایده استوار است که مدرن شدن تعداد کثیری از مشکلات را ایجاد خواهد کرد که در نتیجه‌ی آن نهادهای اجتماعی بازتابی می‌شوند و به فرایند خودارزیابی وادار می‌شوند. گیدنز (۱۳۸۳) بر این باور است که در دوران مدرن، روابط خویشاوندی به-خصوص در قالب خانواده هسته‌ای، هنوز نزد اکثر مردم مهم است؛ اما این روابط دیگر حامل پیوندهای اجتماعی کاملاً سازمان یافته در طول زمان و مکان نیست. نتایج تحقیق در قالب گزاره‌هایی نظیر افزایش ریسک ازدواج، آنومی و بی‌اخلاقی موجود در جامعه و افزایش هراس اجتماعی و بی‌اعتمادی اجتماعی به جنس مخالف تبیین گر، نقش مقوله جامعه مخاطره آمیز در گرایش به زندگی مجردی است.

ج. تحولات ارزشی: اینگلهارت (۱۹۷۷) تغییرات بنیادین در نظام ارزش‌های جامعه معاصر را تحت عنوان انقلاب خاموش تبیین کرده و بر این باور است که در اثر توسعه اقتصادی در کشورهای پیشرفته صنعتی، در ارزش‌های مادی این جوامع تحولی عظیم رخ داده است. به گونه‌ای که روند این تحول، حرکت از ارزش‌های مادی به ارزش‌های فرامادی را نشان می‌دهد. از دید او وجه تمایز مردم جوامع مختلف، نگرش‌ها، ارزش‌ها و مهارت‌های اصلی و پایدار آنان است. به بیان دیگر فرهنگ آن‌ها با هم تفاوت دارد. اینگلهارت فرهنگ را نظامی از نگرش‌ها، ارزش‌ها و دانشی می‌داند که به طرز گسترده در میان مردم مشترک است (اینگلهارت، ۲۰۰۰: ۲۲۱). در این جوامع خواسته‌های انسان‌ها در زندگی،

72.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

دستخوش تحول گردیده‌است و گرایش به ارزش‌های مادی در نسل گذشته، به علت ارضای این نیازها (مانند غذا، پوشاک، مسکن و غیره) در نسل جدید، جای خود را به گرایش به ارزش‌های فرامادی داده‌است (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۴۷۹). هرچند که عناصر فرهنگی از یک نسل به نسل دیگر منتقل می‌شوند، اما ارزش‌های بنیادین مردم، نه تنها منعکس‌کننده آنچه آموخته‌اند است؛ بلکه همچنین منعکس‌کننده تجارب مستقیم آنها نیز است. در طول نیم قرن گذشته، توسعه اقتصادی و اجتماعی شرایط زندگی مردم را به‌طور کلی دگرگون کرده‌است. رشد اقتصادی، افزایش سطح تحصیلات و اطلاعات و متنوع شدن تعاملات انسانی، منابع اجتماعی، شناختی و مادی مردم را افزایش داده و آنها را به‌طور مادی، هوشی و اجتماعی مستقل‌تر شده‌اند. افزایش سطح امنیت وجودی و خودمختاری، تجارب زندگی مستقیم مردم را بطور بنیادین تغییر داده و آنها را به تأکید بر اهدافی که قبلاً دارای ارجحیت پایین بوده، سوق داده‌است. تأکیدات فرهنگی از اصول جمعی به آزادی فردی، از هم‌نوابی گروهی به تنوع‌خواهی و از اقتدار دولتی به خودمختاری فردی تغییر پیدا کرده که این امر به نشانگانی منجر شده‌است که، ارزش‌های خود اظهاری نامیده می‌شود. افزایش ارزش‌های خود اظهاری مدرنیزاسیون را به یک روند توسعه انسانی تغییر داده و جامعه‌ای ایجاد کرده‌است که به‌طور فزاینده‌ای فردمحور است (اینگلهارت و ولزل، 2007). نتایج پژوهش این روند را در قالب مفاهیمی نظیر سبک زندگی مدرن، کاهش دینداری، توقعات غیرمتعارف، تحولات فرهنگی و تغییر نگرش به ازدواج مورد تأیید قرار داد.

د. فردگرایی فزاینده: نتایج تحقیق در قالب مفاهیمی نظیر هدوئیسم، مدیریت بدن، خصوصیات روان‌شناسی و سپهر روانی تجرد به قوام ایده فردگرایی در گرایش جوانان به زندگی مجردی استناد کرده‌است. به عقیده‌ی دورکیم با افزایش حجم و تراکم جامعه، وجدان عمومی عام‌تر شده و به موازات آن افراد

گرایش‌های متنوع‌تری پیدا خواهند کرد. همچنین این تغییرات تحولاتی را در عنصر الهی، ماورایی و دین به‌عنوان سیستمی یکپارچه از اعتقادات به‌وجود می‌آورد. بنابراین با ورود عقل و منطق و کنجکامی و مداخله‌ی آنان در قواعد دینی، آنان قدرت و نیروی اولیه خود را از دست می‌دهند (توکلی و اسدزاده اعظم، ۱۳۹۴). گیدنز (۱۳۷۸) هویت شخصی را چیزی در نتیجه تداوم کنش‌های اجتماعی فرد، که به او تفویض شده باشد، نمی‌داند بلکه آن‌را چیزی می‌داند که به‌طور مداوم و روزمره ایجاد می‌شود و در فعالیت‌های بازتابی خویش مورد حفاظت و پشتیبانی قرار می‌گیرد. به همراه مدرنیته فردگرایی نیز به عرصه‌ی اجتماعی افراد و گروه‌های اجتماعی وارد شده‌است. از نظر بک، فردگرایی تبدیل به ساختار اجتماعی مدرنیته دوم شده‌است. زندگی افراد در مدرنیته‌ی دوم با انتخاب مشخص می‌شود که در نسل‌های پیشین خبری از چنین انتخابی نبود. بک انتخاب را به‌عنوان شرایطی مثبت در نظر نمی‌گیرد. فردگرایی یک وضعیت اجتماعی است، که از انتخاب آزادانه افراد ناشی نمی‌شود، و آن‌ها وادارند تا زندگی‌نامه‌های خود را بسازند، در حالی که در زمان‌های گذشته زندگی یک روند طبیعی و استاندارد را دنبال می‌کرد. خودسازی اجباری باید مطابق با اولویت‌ها و مراحل مختلف زندگی اتفاق افتد و باید مطابق با دستورالعمل و قوانین بازار کار، دولت رفاه و نظام آموزشی تنظیم شود. به دلیل این وابستگی به ساختارهای نهادی بک مفهوم «فردگرایی نهادینه‌شده»ی پارسونز را مورد استفاده قرار می‌دهد. بنابراین دولت رفاه و بازار کار نقش مهمی را در چگونگی ساخت زندگی‌نامه‌ها توسط افراد بازی می‌کنند و دولت رفاه تا اندازه‌ای کم و بیش می‌تواند خلق زندگی‌نامه‌های خودگردان توسط افراد را تسهیل کند (وهرنر و آبراهامسون، ۲۰۰۴: ۴). فردگرایی زاده‌ی دنیای مدرن است و به همراه خود مفاهیم و الگوهایی را وارد عرصه‌ی اجتماعی زندگی افراد می‌کند. ذهنیت ناشی از فردگرایی معانی عقلانیت، انتخاب آزاد، عدم قطعیت را به همراه دارد. به نظر گیدنز (۲۷:۱۳۸۴) در جوامع مدرن، "هویت شخصی" اهمیت فزونی‌تری می‌یابد. همه انسان‌ها

74.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

باید در جوامع مدرن، به سؤالات مهمی در مورد هویت پاسخ دهند و ناگزیر در طول زندگی به انتخاب-های مهمی دست زنند. در جوامع سنتی کم و بیش نقش‌های ثابتی برای افراد تعریف می‌شد اما در جوامع مدرن، انسان باید خود نقش‌هایش را بسازد. یکی از عوامل مهم که مورد تأکید گیدنز است، رسانه‌های جمعی می‌باشند که گزینه‌های انتخاب ما را مشخص می‌کنند و سبک‌های زندگی را به ما معرفی می‌کنند. در جهان مدرن هویت شخصی پروژه‌ای بازاندیشانه می‌شود و دائماً ما هویت خود را خلق و تصحیح می‌کنیم و این که که هستیم؟ چرا این شدیم؟ را دائماً مرور می‌کنیم. هویت ما برخلاف گذشته که عادات و سنت‌ها آن را شکل می‌داد، در جامعه مدرن باید دائماً طراحی شود و این زمینه را برای شک و احساس پوچی فراهم می‌کند ولی در عین حال امکان انتخاب سبک زندگی را هم برای ما بیشتر فراهم می‌کند. ه. تحولات اجتماعی: مدرنیته از نظر گیدنز، به فرآیندی منجر می‌شود که آن را "دوری گزینی" می‌نامند؛ بدین معنا که روابط اجتماعی دیگر به محل‌های خاص وابسته نیست. روابط با کسانی که حضور فیزیکی ندارند، بیش از پیش بصورت ویژگی جهان مدرن در می‌آید. مدرنیته همچنین شامل فرآیند وابسته‌ای معروف به "نهفتگی زدایی" است. این فرآیند متضمن خارج ساختن روابط اجتماعی از زمینه‌های محلی کنش متقابل و نوسازی آن‌ها در پهنه‌های نامحدود زمانی-مکانی است (کیویستو، ۱۳۷۸: ۲۰۲). توسعه اقتصادی با تغییرات منسجم و تا اندازه‌ای قابل پیش‌بینی در زندگی فرهنگی، اجتماعی و سیاسی منطبق شده‌اند. توسعه اقتصادی جوامع را به یک جهت تقریباً غیرقابل پیش‌بینی سوق می‌دهد؛ صنعتی شدن به تخصصی شدن مشاغل، افزایش سطح تحصیلات، افزایش سطوح درآمد و همچنین تغییرات پیش‌بینی نشده مانند تغییرات در نقش‌های جنسیتی، نگرش‌ها نسبت به اقتدار و هنجارهای جنسی، کاهش میزان باروری و گسترش مشارکت سیاسی منجر می‌شوند (اینگلهارت و بیکر، ۲۰۰۰: ۲۱). ویلیام گود با مطرح کردن ایده انقلاب جهانی در الگوهای خانواده، به گستره تأثیرات نوسازی بر خانواده و الگوهای ازدواج

اشاره می‌کند و معتقد است که فرایند نوسازی در سطوح مختلف فردی و اجتماعی، نهاد خانواده و ابعاد آن را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد (محمدپور، ۱۳۹۲: ۷۴). بر اساس این تئوری، فرایند مدرنیزاسیون، تجدید ساختار جوامع از طریق صنعتی‌شدن، شهرنشینی، افزایش آموزش، گسترش رسانه‌های گروهی، توسعه حمل و نقل و ارتباطات را موجب می‌شود. تحت تأثیر این تحولات ساختاری، ساختار سنتی ازدواج و خانواده در جوامع کمتر توسعه یافته، تغییر کرده و خانواده‌های جدید با ویژگی‌هایی نظیر هسته‌ای بودن، فردمحوری، آزادی در انتخاب همسر، ازدواج در سنین بالا، باروری پایین و برابری جنسیتی توسعه می‌یابد. در جریان نوسازی، نقش شبکه خویشاوندی در روابط خانوادگی، تغییر یافته است. این تغییر کارکرد، شبکه اجتماعی را جایگزین شبکه خویشاوندی می‌کند و در نتیجه خانواده به واحد هسته‌ای که بر فردگرایی استوار است تبدیل می‌شود. نومکانی، انتخاب آزادانه همسر، توافق اولیه بین زن و شوهر و ضرورت علاقه دوجانبه بین آنها از نتایج سازگاری خانوادگی با شرایط زندگی مدرن است (فروتن، ۱۳۹۲: ۱۲). انفجار اطلاعات و ارتباطات اجتماعی، تسهیل ارتباط جنسی عاطفی با جنس مخالف، مسائل اجتماعی، تغییر نگرش خانواده به ازدواج و افزایش تحصیلات از مقوله‌های تشکیل دهنده این مفهوم بودند.

منابع و مآخذ

- افضلی، معصومه (۱۳۹۴). نقش مددکاری در کار با زنان آسیب دیده اجتماعی، دوره آموزشی مددکاران اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی همدان، ۱۴-۱.
- انتظاری، اردشیر؛ غیاثوند، احمد؛ عباسی، فاطمه (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر افزایش سن ازدواج جوانان در شهر تهران. برنامه-ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۹(۳۴)، صص ۲۰۱-۲۶۹.

76.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

- آستین افشان، پروانه (۱۳۸۰). بررسی روند تحولات سن ازدواج و عوامل اجتماعی - جمعیتی مؤثر بر آن طی سال‌های ۷۵-۱۳۵۵، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- آشته، کزال؛ کرمی، جهانگیر (۱۳۹۷). پیش‌بینی نگرش به ازدواج از طریق ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جو خانوادگی در دانشجویان دختر مجرد دانشگاه رازی کرمانشاه. *رویش روان‌شناسی*، ۷(۱۱)، صص ۳۵۵-۳۷۴.
- آقاسی، محمد؛ فلاح‌مین‌باشی، فاطمه (۱۳۹۴). نگرش جوانان ایرانی به ازدواج، انتخاب همسر و تشکیل خانواده، پژوهش‌نامه زنان، ۶(ویژه‌نامه)، صص ۱-۲۱.
- باقری، شهلا؛ مداحی، جواد؛ لطفی خاچکی، طاهره (۱۳۹۸). بر ساخت معنایی تأخیر سن ازدواج بر اساس نظریه زمینه‌ای (مطالعه موردی دانشجویان دختر شهر مشهد). *زن در توسعه و سیاست*، ۱۷(۱)، صص ۴۳-۶۹.
- باومن، زیگمونت (۱۳۸۴). *عشق سیال؛ در باب ناپایداری پیوندهای انسانی*، ترجمه عرفان ثابتی، تهران: ققنوس.
- بروجردی علوی، مهدخت، شمسی، آزاده (۱۳۹۴). نقش ماهواره در تغییر تصور ذهنی جوانان تهرانی از ازدواج، مرکز ملی مطالعات جهانی شدن، ۶(۱۶)، ۲۹۰-۲۶۳.
- بک اولریش (۱۳۸۸). *جامعه در مخاطره‌ی جهانی*، ترجمه‌ی محمدرضا مهدیزاده، تهران، انتشارات کویر.
- تاجبخش، غلامرضا، محمدی، حانیه (۱۳۹۹). واکاوی دلایل گرایش جوانان به زندگی مجردی و رویگردانی از ازدواج، *فصلنامه جمعیت*، ۳(۱۱)، ۱۳۳-۱۱۳.
- التجائی، ابراهیم؛ عزیززاده، مینا (۱۳۹۵). بررسی عوامل اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر سن ازدواج در ایران: یک مطالعه میان‌استانی، *جامعه‌پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، س ۷، صص ۲۳-۱.
- جلیل ایران، محبوب؛ مریم مختاری (۱۳۸۶). رویکرد جریان زندگی در مطالعه ازدواج جوانان در ایران، *نشریه جمعیت*، ۱۴(۵۷)، صص ۹۶-۸۱.
- جمشیدیه‌ها، غلامرضا؛ صادقی فسایی، سهیلا؛ لولا آور، منصوره (۱۳۹۲). نگرش «جامعه‌شناختی بر تأثیر فرهنگ مدرن از منظر جنسیتی بر تحولات خانواده در تهران». *نشریه زن در فرهنگ و هنر*، ۵(۲)، صص ۶۵-۴۱.
- حبیب‌پور گنابی، کرم؛ غفاری، غلامرضا (۱۳۹۰). علل افزایش سن ازدواج دختران، *زن در توسعه و سیاست*، ش ۳۲، صص ۳۴-۷.
- حسینی، حاتم؛ گراوند، مریم (۱۳۹۲). سنجش عوامل مؤثر بر شکاف رفتار و نگرش زنان به سن مناسب ازدواج در شهر کوه‌دشت. *زن در توسعه و سیاست*، ۱۱(۱)، صص ۱۰۱-۱۱۸.
- حسینی، سید حسن؛ ایزدی، زینب (۱۳۹۵). پدیدارشناسی تجربه زیسته زنان مجرد جمعیت مورد مطالعه: زنان مجرد بالای ۳۵ سال شهر تهران، *فصلنامه مطالعات اجتماعی - روان‌شناختی زنان*، ۱۴(۱)، صص ۴۱-۷۲.

- حسینی، ناهید؛ سید میرزایی، سید محمد؛ ساروخانی، باقر (۱۳۹۷). واکاوی دلالت‌های معنایی ازدواج نزد جوانان (مطالعه موردی: جوانان مجرد ساکن شهر تهران سال ۱۳۹۶). *زن در توسعه و سیاست*, ۱۶(۲)، صص ۲۴۳-۲۷۰.
- خلج‌آبادی‌فراهانی، فریده؛ کاظمی‌پور، شهلا؛ رحیمی، علی (۱۳۹۲). بررسی تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج بر سن ازدواج و تمایل به ازدواج در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران. *خانواده پژوهی*, ۱۹(۱)، صص ۷-۲۸.
- رازقی نصرآباد، حبیبه بی بی؛ فلاح نژاد، لیلا (۱۳۹۶). تفاوت‌های نسلی ارزش ازدواج: مورد مطالعه شهر هشتگرد. *مطالعات راهبردی زنان*, ۱۹(۷۵)، صص ۶۳-۸۴.
- رزاقی، نادر، علیزاده، مهدی، و محمدی سنگ‌چشمه، سمیه (۱۳۹۶). بررسی جامعه‌شناختی نگرش جوانان نسبت به ازدواج در فضای مجازی، *جامعه‌شناسی کاربردی*, ۲۸(۶۵)، ۸۶-۶۷.
- ریاحی، مهشید؛ خیاطان، فلور (۱۳۹۷). رابطه بین نگرش به والدین، اعتماد در روابط بین فردی و نگرش به ارتباط قبل از ازدواج با رغبت به ازدواج در جوانان مجرد شهر اصفهان. *مطالعات زن و خانواده*, ۶(۱)، صص ۴۶۹-۹۲.
- زارع، بیژن، سراج‌زاده، سید حسین، حبیب‌پور گنابی، کرم، و مداحی، جواد (۱۳۹۹). زیست مجردی جوانان: مسئله‌ای اجتماعی-فرهنگی (رویکردی تحلیلی مبتنی بر آرای ژان بودریار و ریچارد سنت). *نشریه مسائل اجتماعی ایران*, ۱۱(۲)، ۹۷-۱۲۳.
- زارعان، منصوره (۱۳۹۷). بررسی اکتشافی دلایل تأخیر در سن ازدواج از دیدگاه دختران دانشجوی شهر تهران، *نشریه مطالعات زنان و خانواده*، سال ۶(۲۹)، ۱۱۰-۸۹.
- سرایی، حسن؛ اجاقلو، سجاد (۱۳۹۲). مطالعه نسلی تغییر ارزش ازدواج در ایران مطالعه موردی: زنان شهر زنجان. *مطالعات توسعه اجتماعی ایران*, ۵(۴) (مسلسل ۲۰)، صص ۱۹-۴۱.
- سفیری، خدیجه، کوهی، کمال، و عبدی، رباب (۱۳۹۷). تأثیر مصرف کالاهای فرهنگی بر تغییر ارزش ازدواج در بین دانشجویان دانشگاه تبریز، *فرهنگ در دانشگاه اسلامی*, ۸(۱)، ۱۰۱-۱۲۳.
- سهراب‌زاده، مهران؛ پرنیان، لیلا (۱۳۹۵). سنخ‌بندی گرایش به ازدواج در بین دختران. مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه شیراز، *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران*، دوره ۹، ش اول، صص ۱۱۴-۸۳.
- شفانی مقدم، الهام؛ نیازی، محسن؛ شاطریان، محسن (۱۳۹۴). بررسی نقش عوامل اجتماعی، فرهنگی، و اقتصادی مؤثر در نگرش منفی به ازدواج (مطالعه موردی شهروندان شهرستان کاشان). *جامعه پژوهی فرهنگی*, ۶(۲)، صص ۶۷-۹۱.
- شکوری، اعظم؛ نقدی، اسدالله؛ امامعلی‌زاده، حسین؛ رحیمی، زهرا (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر عدم تمایل به ازدواج در بین کارکنان مجرد ادارات شهرستان همدان. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*, ۱۷(۴۱)، صص ۴۹-۷۲.

78.... بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج گریزی جوانان

- شهبانواز، سارا، اعظم آزاد، منصوره (۱۳۹۸). شناسایی و تحلیل پیشران‌های مؤثر بر مجرد در ایران، *مسائل اجتماعی ایران*، ۱۰(۲)، ۱۹۱-۱۵۷.
- صادقی، رسول؛ شکفته گوهری، محمد (۱۳۹۶). مطالعه پیامدهای بیکاری بر تأخیر در ازدواج جوانان در شهر تهران. *برنامه-ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۸(۳۰)، صص ۱۴۲-۱۷۵.
- صادقی، رسول؛ قدسی، علی محمد؛ افشارکهن، جواد (۱۳۸۶). واکاوی مسئله ازدواج و اعتبارسنجی یک راه‌حل. *زن در توسعه و سیاست*، ۱۵(۱)، ۶۹-۴۱.
- عباسی شوازی، محمدجلال؛ رشوند، مرجان (۱۳۹۶). سهم ارزش ازدواج بر وضعیت ازدواج زنان ۳۴-۲۰ ساله شهر تهران. *نامه انجمن جمعیت شناسی ایران*، ۱۲(۲۴)، صص ۱۳۵-۱۶۹.
- فتیحی، سروش (۱۳۸۶). بررسی نقش و تأثیر رسانه‌های نوین تصویری در تغییر سبک زندگی: مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه علوم و تحقیقات، *مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، ۶(۲)، ۱۱۸-۱۰۲.
- فروتن، یعقوب (۱۳۹۷). رویکرد اجتماعی به الگوهای ازدواج، *نامه انجمن جمعیت شناختی ایران*، سال سیزدهم، ش ۹۷، صص ۹-۳۶.
- قاسمی، محمدعلی (۱۳۸۸). جامعه‌ی ریسک و اهمیت آن برای جامعه‌ی مخاطره‌آمیز، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال دوازده، شماره ۶، صص ۶۳-۵۰.
- کاظمی پور، شهلا (۱۴۰۰). تغییرات فرهنگی و تحول خانواده معاصر با تأکید بر ازدواج و فرزندآوری. *مطالعات راهبردی ارتباطات*، ۱۱(۱)، صص ۷-۲۲.
- کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۳). تحول سن ازدواج زنان در ایران و عوامل جمعیتی مؤثر بر آن. *زن در توسعه و سیاست*، ۲(۳)، صص ۲۵-۴۳.
- کاوه فیروز، زینب؛ صارم، اعظم (۱۳۹۶). بررسی تأثیر مؤلفه‌های سبک زندگی بر نگرش دختران مجرد نسبت به ازدواج (مطالعه شاغلان دانشگاه علوم پزشکی شیراز)، *مسائل اجتماعی ایران*، ۸(۱)، ۹۳-۷۳.
- کاوه فیروز، زینب؛ کاظمی پور، شهلا؛ رنجبر، مرتضی (۱۳۹۳). تعیین‌کننده‌های اجتماعی - جمعیتی افزایش سن ازدواج (دانشجویان زن تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های تهران). *زن در توسعه و سیاست*، ۱۲(۳)، ۴۴۹-۴۶۸.
- کلاته ساداتی، احمد؛ حجازی، حمید؛ مرادی نژاد، الهام (۱۳۹۸). رابطه بین دین‌داری و رفتار پرخطر در زندگی مجردی؛ مطالعه پیمایشی زنان شهر یزد ۱۳۹۷. *زن در توسعه و سیاست*، ۱۷(۱)، ۲۷-۴۲.
- کلمن، جیمز (۱۳۷۷). *بنیان‌های نظریه اجتماعی*، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نی.
- کوشی، مجید (۲۰۰۴). مناقشاتی در مورد تأخیر ازدواج در جوانان، *نشریه فرهنگ و پژوهش*، ۳(۲)، ۴۵-۳۲.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷). *پیامدهای مدرنیته*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: مرکز.

- لیزاستیل، وارن کید (۱۳۸۸). مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی مهارتی خانواده، ترجمه فریبا سیدان و افسانه کمالی، تهران: دانشگاه الزهرا.
- محبی، سید فاطمه محبی؛ سیاح، مونس؛ حسینی، شیما سادات (۱۳۹۵) دلالت‌های معنایی تأخیر در ازدواج دختران دانشجوی، فصلنامه فرهنگ در دانشگاه اسلامی، سال ۱۹، ۲۷۴-۲۵۱.
- محمودیان، حسین (۱۳۸۳). سن ازدواج در حال افزایش: بررسی عوامل پشتیبان، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۴، ۸۴-۷۰.
- نصرتی نژاد، فرهاد؛ شریفیان ثانی، مریم؛ محمدی نوبری، علی (۱۳۹۵). تبیین جامعه‌شناختی دیر هنگامی ازدواج در میان جوانان شهرستان طارم، مسائل اجتماعی ایران، ۷(۲)، ۱۵۸-۱۴۱.
- نعمتی، محمد، و خطیبی مهر، میترا (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر زندگی مجردی و تفردگرایی در بین جوانان ۲۵-۴۵ ساله تهران، موسسه عالی علوم و فناوری خوارزمی، شیراز.
- نوری کوچی، مهسا؛ احمدی، علی یار (۱۳۹۶). تبیین‌کننده‌های اجتماعی و فرهنگی ایده‌آل‌های ازدواج جوانان ۳۰-۱۸ ساله شهر شیراز، نشریه مطالعات جمعیتی، ۳(۲)، ۳۷-۶۱.
- Dixon, R. (1971) "Explaining Cross-cultural Variations in Age at Marriage and Proportions Never Marrying", *Population Studies*, 25: 215-233.
- González-Val, R., and M. Marcén. (2015). "Regional unemployment, marriage, and divorce", Working paper, (No. 2015/38). *Institut d'Economia de Barcelona* (IEB).
- Hamplova, Dana (2003). "Marriage and Educational Attainment: a Dynamic Approach to First Union Formation", *Institute of Sociology, Academy of Sciences of the Czech Republic, Prague, Sociologický Časopis/Czech Sociological Review*, 39 (6): 841-863.
- Hashimoto, Y., and A.Kondo (2012). "Long-term effects of labor market conditions on family formation for Japanese youth", *Journal of the Japanese and International Economies* 26(1): 1-22
- Himawan, K. K. Underwood, M. Bambling, M. & Edirippulige, S. (2021). Being single when marriage is the norm: Internet use and the well-being of never-married adults in Indonesia. *Current Psychology*, 1-12.
- Inglehart Ronald and Wayne E. Baker, (2000) Modernization, Cultural Change, And The Persistence Of Traditional Values, *American Sociological Review*, Vol. 65 (February:19- 51)
- Inglehart Ronald, Christian Welzel (2007). *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*, Cambridge University Press.
- Laroche, E. L'Espérance, S. & Mosconi, E. (2020). Use of social media platforms for promoting healthy employee lifestyles and occupational health and safety prevention: A systematic review. *Safety science*, 131, 104931.

- McDonald, P. (2006). "Low fertility and the state: The efficacy of policy" *Population and development* review, 32(3), PP 485-510
- Minh, Nguyen Huu (1997) "Age at First Marriage in Viet Nam: Patterns and Determinants", *Asia-Pacific Population Journal*, 12 (2): 25-49
- Murayama, S. (2001) "Regional Standardization in the Age at Marriage: A comparative Study of Pre Industrial Germany and Japan", *The History of the Family*, 6 (2): 303-324.
- Pinquart, M. (2003). Loneliness in married, widowed, divorced, and never-married older adults. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20, 31-53.
- Pressman, Steven (2006). *Fifty Major Economists*, New York & London: Routledge.
- Rosenfeld, Michael J (2016). *Marriage, Choice, and Couple hood in the Age of the Internet*. Research Project Department of Sociology, Stanford University.
- Schaller, J. (2013). "For richer, if not for poorer? Marriage and divorce over the business cycle", *Journal of Population Economics*, 26(3): 1007-1033
- Servaty, Lisa and Kirsten Weber. (2010). The Relationship between Gender and Attitudes towards Marriage, *Journal of Student Research*, 1-17.
- Soons, J. P. M., Liefbroer, A. C. (2008). Together is better? Effects of relationship status and resources on young adults' well-being. *Journal of Social and Personal Relationships* 25,604-625.
- Tong, Q. Chu, C. Y. Zhou, D. & Feng, Y. (2021). Does Internet connectedness disconnect marriage? A micro empirical analysis. *Social Indicators Research*, 158(1), 143-176.
- Wehner C. & Peter Abrahamson (2004). "Individualisation of family life and family discourses", *Department of Sociology*, University of Copenhagen, ESPAnet conference.
- Zeinalzadeh, A., Esmailpour, KH., Alipoorgourand, B., Baydarrodi, E. (2015). Mental Health Profile in Single and Married Women 30 to 45 Years Old in Tabriz University of Medical Sciences. Women and *Society Quarterly Journal*, 23, 13- 24 (Text in Persian).